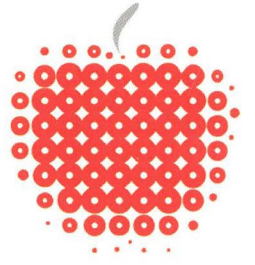

Eğitimbilim

AYLIK EĞİTİM BİLİM VE KÜLTÜR DERGİSİ

Şubat 2004

Yıl: 6

Sayı: 65

Bedenimizdeki
mükemmel şebeke

Taylan biraderlerle
'Okul' filmi üzerine...

Eğitimci ve öğrenci
ombudsman olmalı

Bakan Çelik
Eğitimbilim'e
konuştu...

Öğretmenlerin karnesi sorun dolu

212238 • 2004/02 Fiyatı: 3.750.000 TL

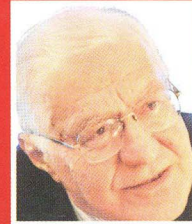
BAŞARI

Eğitimsiz
başarı
tesadüften
ibarettir

GELECEK

Süperilet-
kenlerle
geleceğe
yolculuk

AİLE EĞİTİMİ

Kadınlar
çözüm arıyor,
erkekler
kaçıyor!

Fatih Yayıncılık Adına Sahibi
Doç. Dr. Ahmet Yıldızhan

Yazı İşleri Müdürü
Saliha Kocacenk

Editör
Fuat Atik

Yayın Danışmanları
Doç. Dr. Sefa Saygılı
Vehbi Vakıasoğlu
Muhammed Koçak

Sayfa Düzeni
Ömer Somay

Fotoğraf
Tuba Özden

Halkla İlişkiler
Ayşe Şahinboş

Reklam
Aynur Ulutaş

Abone
Abonet

Tel: 0 212 222 72 06
www.abonet.net

Film
Ekol Grafik
Tel: 0 212 356 60 70

Baskı
Şan Ofset Matbaacılık
Tel: 0 212 289 24 24

Dağıtım
Yaysat
Tel: 0 212 622 22 22

Adres
Akdeniz Caddesi 6/8
34250 Fatih-İstanbul
Tel: (0 212) 534 38 43 / 45
Faks: (0 212) 534 38 48

egitimbilim@egitimbilim.com
www.egitimbilim.com

*Abone kayıt, değişim abonelere ulaştırılması
ve tüm diğer abone işlemleri için
Abonet firmasının aracılığı gerekmektedir.*

Yayın Kurulu

Ayla Ağabegüm • Doç. Dr. Ahmet Turan Alkan •
Prof. Dr. Mehmet Aydın • Mehmet Barlas • Prof.
Dr. Faruk Beşer • Dr. Turgut Cansever • Yard. Doç.
Dr. Dilaver Çebeci • D. Mehmet Doğan • Doç. Dr.
Haluk Durson • Yard. Doç. Dr. Durmuş Hocaoğlu •
Prof. Dr. Hayreddin Karaman • Prof. Dr. Ziya Kazıcı
• Prof. Dr. Ümit Meriç • Mustafa Miyasoğlu • Prof.
Dr. M. Kemal Öke • Doç. Dr. Micael Öztürk •
Ömer Öztürkmen • Prof. Dr. İskender Pala • Doç.
Dr. Kemal Sayar • Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu • Prof.
Dr. Sami Şener • Prof. Dr. Reha Öguz Türkkan •
Prof. Dr. Behtiyar Vahabzade • Hilmi Yasuz

Yayınlanan yazıların bütün mes'ûliyeti yazar-
larına aittir. Kaynak gösterilmeden İktibas ya-
pılamaz. Gönderilen yazılar yayınlansın veya
yayınlansın iade edilmez. Yazılarda kural-
lara uygun düzeltmeler yapılır.

BU SAYIDA

4 Eğitim dünyası: Kızların akıl sağlığı arkadaşlarına bağlı • Bak demokrasi geliyor • Çocuklarımızın gelişimi için ideal bir ürün

6 Bilim dünyası: Uçan, yüzen, kağan otomobil devri • Hayvansal hastalıklar başımızı ağrıttacak • Depresyon tedavisinde ilaç devri bitiyor

8 Öğretmenlerin karnesi sorun dolu

Devletin öğretmen politikası yok...
Eğitimciler yalnızlık psikolojisindedir...
Öğretmenler smi yönetmeyi bilmiyor...
Sendikalar ne diyor...

Eğitimsiz başarı tesadüften ibarettir

Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik: Öğretmenlik için 'komite' kuracağız14

"YÖK yasa tasarısı ile ilgili çalışmalarımız sırasında öğretmen yetiştirme sistemimizin çok ciddi kriterlere, esaslara bağlanması gerektiği yönünde bir kanaat oluştu ve

'Öğretmen Yetiştirme Milli Komitesi' adı altında bir komitenin kurulması gerektiği kanaati ortaya çıktı."

Ombudsman gibi olmak .20

Vücudumuzdaki gizemli şebeke: BEYİN38

Beynimizde 100 milyar nöron yaklaşık 10 bin nöronla bağlantı içinde bulunuyor. Bu 100 katrilyon bağlantıya sahip, mükemmel bir şebeke demek... Çileğin kokusunu limonunkinden ayırmak için bile 6 milyon bevin hücresi harekete geçiyor.

Sinsi tehlike: MS40

Merkezi sinir sisteminin içindeki

Erkek kaçıyor, kadın çözüm arıyor

24 Psikiyatrist Prof. Dr. Özcan Köknel ile Türk ailesinde iletişim ve eşlerin sorunlar karşısında takındıkları tutumu konuştuk.

44

Bilişim odası: İnternet daha sosyal yapıyor mu? • Sanal alemin kanayan yarası virüsler • Apple'ın yeni iPod'u piyasada • Microsoft 98'e desteğini uzattı • Mitnick'ten hackerlara: Hikayeni yaz

34

Süperiletkenlerle geleceğe yolculuk

48

'Okul'la bir perdeyi araladık

Yönetmen Taylan kardeşlerle sinema serüvenleri ve 'Okul' filmi üzerine yapılmış en ayrıntılı söyleşi...

sınının bağışıklık sistemi tarafından yabancı maddeymiş gibi algılanmasıyla ortaya çıkan Multipl Skleroz, gençlerin özürülü olmalarında trafik kazalarından sonra ilk sıradaki neden.

Kültür ve bilimin başkenti52

Sıradan biri için Berlin, sadece tipik bir Avrupa şehri olmanın ötesine geçemez... Ama Berlin; Paris, Londra ve Roma'nın ardından en çok ziyaret edilen şehir olma başarısını elinde tutuyor.

"Hat sanatı modern dünyanın kalbine giden bir yoldur"56

Kitap dünyası58

Eğitimoyun60

Cengel bulmaca62

Sizden gelenler64

... ve yazılarıyla

Ahmet Turan Alkan

22 Türkiye'de bir zamanlar "Radyo Dinleyenler Cemiyeti" kurulmuş muydu?

Durmuş Hocaoğlu

28 Millî eğitim, millî kimlik ve "Avrupalılık" kimliği

Melih Bayram Dede

46 Turist Ömer'in 'kompüter'le diyalogundan Google'a

Sorunlar gerçek ayak bağı mı?

Küçük balıklarla büyük balıkları aynı akvaryuma koyarak davranışlarının incelendiği bir deneyi belki siz de duymussunuzdur. Normalde küçük balıkları yiyen büyük balıklar, daha sonra araya cam bölme konularak onlardan ayrılmış. Avını yakalamak için her yaklaştıklarında cam bölmeye çarpan büyük balıkların, bir süre sonra küçük balıklara yaklaşmaya çalışmadığı görülmüş. Hatta bölme tamamen kaldırıldığında sonuç değişmemiş... Büyük balıklar varsayıldıkları bölmeyi geçmeğe çalışmıyorlar, küçük balıkları yakalamak için hamle yapmıyorlar... Büyük balıkların cam bölme olmadığı halde küçük balıklara yaklaşmaması psikolojide 'öğrenilmiş çaresizlik' diye tanımlanıyor.

Ülkemizdeki ataletin pek çok defa kaynağı da toplum olarak bu 'öğrenilmiş çaresizlik'le başedemememiz değil midir?

Öğretmenlerin sorunları da toplumun diğer kesimlerinden pek farklı değil aslında; ekonomik problemler, özlük haklarının yetersiz, çalışma koşullarının sağlıksız olması gibi... Tabii öğretmenlerimizden toplum olarak beklentilerimiz diğer mesleklerle göre daha farklı. Geleceğimiz olan çocuklarımızı, gençlerimizi onlara emanet etmemiz öğretmenlerin, ayrı bir sorumluluk almalarına neden oluyor. Beklentilerin farklılığı yıllar yılı biriken problemlerle birleştiğinde "böyle gelmiş böyle gider" anlayışı da öğretmenler arasında giderek pekiyor. Tabii gelinen nokta her şeyi devletten bekleyen, diğer meslektaşlarıyla iletişimi bir kenara bırakmış, hayatı ev ve 'sınıf' arasında geçen bir öğretmenin neslinin ortaya çıkması oluyor. Bu durumun birçok nedeni var elbette. Ancak bu sorunların hepsinin halledildiğini düşündüğümüzde "Acaba öğretmen kalitesi ne kadar artacak?" diye bir soru da akıllarda beliriyor değil. Millî Eğitim Bakanının "Öğrenci sörf yapıyor, öğretmenin internetten haberi yok" sözleri bu sorunun başka şekilde ifadesidir aslında.

Su soruya cevap vermek için zaman geldi de geçiyor bile: Yaşam tarzıyla, çağın bakışıyla, kendini geliştirmeyle öğrenenlere örnek olacak bir 'öğretmen tipi' sorunlar halledildiğinde ortaya çıkabilecek mi? Türkiye'nin her alanında olduğu gibi millî eğitim politikalarında da değişime gittiği bu dönemde, bu sorunun cevabı geleceğimizin de cevabı olacaktır.

Gelecek sayıda görüşmek dileği ile...

Saliha Kocacenk

skocacenk@egitimbilim.com

'Devletin öğretmen politikası yok'

"Öğretmenlerin istihdamla ilgili şikayetlerinin temelinde, devletin bir ulusal eğitim politikasının olmaması yatıyor. Öğretmen yetiştirme konusunda halen tam olarak oturmuş bir sistemimiz bulunmuyor."

fatma senadlı

fatmasenadli@hotmail.com

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğretim Görevlisi Dr. Süleyman Sadi Seferoğlu'na öğretmenlerin sorunlarını, bu sorunların çözümüne yönelik neler yapılabileceğini ve eğitim sistemimiz içinde öğretmenlerin durumunu sorduk.

Öğretmenler ve eğitim kalitesinin yükseltilmesi açısından mesleki eğitimin önemi ve etkinliği nedir?

Öğretmenler ve öğretmenlik mesleğindeki nitelik konusu sadece Türkiye'de değil dünyanın pek çok ülkesinde son yıllarda gündemi işgal ediyor. Örneğin ABD'de The Holmes Group tarafından 1986 yılında yapılan araştırmanın raporunda okullardaki öğrencilerin başarılı olabilmeleri için okuldaki öğretimin niteliğinin yükseltilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Ancak şurası da biliniyor ki, okullardaki başarı grafiği, nitelikli öğretmenler olmadan önemli düzeyde yükseltilemiyor. Öğretmenlik mesleğini geliştirme konusunda yapılan araştırmalar da gösteriyor ki daha iyi öğretime ve daha iyi okullara sahip olabilmek için mesleki eğitim kaçınılmaz bir zorunluluktur. Mesleki açıdan iyi yetişen öğretmen, öğrencileri için olumlu öğrenme koşulları sağlayabilir. Bu yüzden de nitelikli öğretmen ve nitelikli öğretim için mesleki gelişim konusunda öğretmenlere

sağlanmış sürekli bir desteğin varlığı çok büyük önem taşımaktadır.

Mesleki eğitim yetersiz

Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretmenlere yönelik mesleki eğitim programlarının yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

MEB Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı 600.000'den fazla MEB personelinin hizmet içi eğitimi için

Dr. Seferoğlu kimdir?

Dr. Sadi Seferoğlu, eğitimde teknoloji kullanımı, bilgisayar destekli eğitim ve öğretim, meslek içinde eğitim, iletişim ve sosyal etkileşim, bireysel ve duygusal destek, öğretmenlerin sorunları gibi konular üzerinde araştırma ve incelemeleri bulunuyor. Seferoğlu, doktorasını ve yüksek lisansını MEB bursuyla Columbia Üniversitesi, Teacher College (Öğretmenler Koleji)'de yaptı.

her yıl 400'ün üzerinde etkinlik planlayıp gerçekleştiriyor. Onlarca farklı konuda düzenlenen hizmet içi eğitim etkinliklerinin bir kısmı özel birtakım konularda/branşlarda verilirken bir kısmı da genel amaçlarla sunuluyor. Bu etkinliklerin dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin mesleki gelişimine yönelik çok fazla etkinliğin olmadığı hemen göze çarpacaktır. Zaten bunu kendileri de şu ifadelerle kabulleniyorlar: "Hizmet içi eğitim etkinliklerimizde, başta sisteme girecek eğitim yöneticilerinin hazırlanmasına, eğitim sistemimizde uygulanan programların ifade edilmesine, teknolojideki gelişmelerin sisteme aktarılmasına, eğitim araç ve gereçlerinin tanıtılmasına öncelik verilmektedir."

Maaş ve sendikalaşamama en önemli sorunları

Öğretmenlerin sorunları üzerine çalışmalarınız var. Öğretmenler en çok hangi konulardan şikayetçiler?

İnsanın özel yaşamıyla ve iş yaşamıyla bir bütün olduğu düşünülürse, özel yaşamında mutlu olamayan bir bireyin mesleki yaşamında iyi bir performans göstermesi beklenemez. Evinde ekonomik zorluklar yaşayan birisinin bütün enerjisini çalışma hayatına yansıtması kolay olmayabiliyor. Her ne kadar ekonomik durum iş yaşamında başarılı olmada tek başına belirleyici etken değilse de büyük payının olduğu söylenebilir. Öğretmenler genelde biraz da toplumsal baskı nedeniyle ekonomik durumu ön plana çıkarmak istemiyorlarsa da araştırmalar, ekonomik problemlerin öğretmenin mesleki gelişiminde önemli bir etken olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmalara bakıldığında, öğretmenlerin sendikalaşma konusunu ciddi bir sorun olarak gördükleri anlaşılıyor. Sendikalaşma hem ekonomik sorunların çözümünde hem öğ-

Eğitimciler yalnızlık psikolojisindeler

Öğretmenlerin kendi kendilerine çözeceği problemleri de yok değil. Örneğin mesleki gelişimle ilgili yayınların ortaklaşa alınıp takip edilmesi gibi. Öğretmenlerin bunun gibi çözüm yollarından uzak durmasının nedeni sizce nedir?

Bunun nedenlerinden en önemlisi "öğretmenin yalnızlığı"dır. Öğretmenler, özel bir alan olarak gördükleri sınıf içinde yaşadıkları deneyimleri, meslektaşlarıyla nadiren paylaşmaktadırlar. Öğretmenlerin sınıf içinde olan biten konusundaki duyarlılıkları, onları çevrelerinden soyutluyor ve yalnızlığa itiyor. Öğretmenlerin sınıf içi yaşamları konusunda duyarlı olmalarının birtakım nedenleri var elbette. Bu nedenlerin başında kendilerini güven içinde hissetme ihtiyacı geliyor. Öğretmen, sınıf içinde yaşadıkları başarısızlığı uluorta paylaşarak itibar kaybetmek istemiyor. Öte yandan başarısını paylaşma şansını da kaçırmıyorlar. Kendilerine ait bir alana yani sınıfa sahip olarak ve bu alanı mahrem bir alan olarak tutarak kendileri-

"Öğretmenler özel bir alan olarak gördükleri sınıf içinde yaşadıkları deneyimleri meslektaşlarıyla nadiren paylaşmaktadırlar. Öğretmenlerin sınıf içinde olan-biten konusundaki duyarlılıkları, onları çevrelerinden soyutluyor ve yalnızlığa itiyor."

ni akranlarından soyutluyorlar. Deneyimler paylaşılmayınca çözüm önerileri de sunulmuyor ve soyutlanma bir standart, başka bir deyişle model oluyor, öğretmenlik kendi yağında kavrulan, tutucu ve bireysel bir etkinlik haline alıyor. Aslında bu durum onları hem kendi akranlarıyla ve özellikle diğer öğretmenlerle etkileşimden yoksun bırakıyor hem de kendi gelişimlerine karşı duran bir pozisyona sokuyor. Bunun bir sonucu olarak da diğer fikirlere daha az açık, daha az paylaşan ve kendi sınıfında yeni şeyler deneme konusunda daha az istekli bir öğretmen tipi çıkıyor ortaya.

Yaptığı işle ilgili fikir sahibi değiller

Öğretmenlerin sınıf içindeki psikolojik durumlarını belirleyen faktörlerden biri de belirsizliklerdir. Türkiye'de

öğretmenler, hazırladığı materyallerin, kullandığı yöntemlerin ve gerçekleştirdiği benzeri etkinliklerin gerçekten etkili olup olmadıkları konusunda bir belirsizlik içinde. Öğretmen, öğrencilerinin öğrenip öğrenmediklerini veya kendisinin onların yaşamında bir değişiklik yapıp yapmadığını bilemiyor, bu konuda bir fikir sahibi değil. Bütün bu durumlar öğretmenlerin mesleki gelişimiyle ilgili iki konuyu ön plana çıkarıyor. Öğretmenlerin elinde güçlü ve etkili olabilecek kaynaklar mevcut ancak genelde ya bu kaynakların farkında değiller ya da bu kaynakları kullanmaya kendilerini hazır hissetmiyorlar. İkincisi, öğretmenler onları daha iyi birer öğretmen yapacak ve öğretmenlikten zevk alacak mesleki rehberliğe ve desteğe ihtiyaç duyuyorlar. Bence öncelikli olarak bu noktalarda çözüm üretilmelidir.

retmenlik mesleğini daha gözde bir meslek haline getirmekte hem de karar mekanizmalarında etkin olmak için başvurulabilecek bir güç olarak algılanıyor.

Mesleki eğitim konusu da ön plana çıkıyor galiba...

Birçok araştırma gösteriyor ki, öğretmenlerin bizzat kendileri mesleki gelişimleri konusunda eksiklikleri olduğunu kabul ediyorlar. Öğretmenler kendilerini mesleki açıdan geliş-

"Eğitim sistemimizle ilgili olarak söylenebilecek ilk şey, bu düzenden birçok öğretmenin mutlu olmadığı gerçeğidir."

tirmek için örneğin mesleki yayınların ve hizmet içi eğitim etkinliklerini önemine inandıklarını belirtiyorlar. Bu veriler aslında öğretmenlerin bu

konudaki bilinç düzeyini göstermesi bakımından ilginçtir. Çünkü bu veriler, öğretmenlerin kendilerini geliştirmeye açık ve hazır olduklarının çok önemli bir göstergesidir.

Öğretmenlerin mesleki gelişim ve öğretmen yetiştirmedeki eksiklikler ile istihdam politikalarından şikayetçi oldukları sık sık dile getiriliyor. Bu üç konu birbirine bağlantılı olarak düşünüldüğünde şikayetlerin ana kaynağı sizce nedir ve bu konularda

Dr. Sadi Seferoğlu, öğretmenlerin, deneyimlerini meslektaşlarıyla paylaşmasının ve iletişim eksikliğinin öğretmenliği kendi yağında kavruşan, tutucu ve bireysel bir etkinlik haline soktuğunu söylüyor: "Sonucunda kendini soyutlama, bir modele dönüşüyor."

neler yapılabilir?

Öğretmenlerin bu konudaki şikayetleri temelde devletin bir ulusal eğitim politikasının olmamasından kaynaklanıyor. Öğretmen yetiştirme konusunda halen tam olarak oturmuş bir sistemimiz bulunmamaktadır. Eğitim sistemimizin öğretmen ihtiyacı çok değişik kaynaklardan karşılanıyor. Durum yıllardır böyledir ve şu anda da bu konudaki belirsizlik sürmektedir. Örneğin sınıf öğretmeni ihtiyacının yoğun olduğu dönemlerde birçok farklı alanda lisans eğitimi yapmış kişiler, bir sertifika programı sonrasında (veya sertifikasız) öğretmenliğe atandılar. Son yıllarda ise aynı durum İngilizce öğretmenliğinde yaşanıyor. Bu eleştiri, bu şekilde atanan bireylerin iyi öğretmen olmadıkları veya olamayacakları şeklinde anlaşılmalıdır. Burada önemli olan bu konuda kalıcı bir uygulamanın yıllardır gerçekleştirilemediğidir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürürlüğe koyacağını açıkladığı yeni öğretmen değerlendirme/kariyer sistemi, müfettişlik kurumunun kaldırılması gibi öğretmen odaklı düzenlemeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Eğitim sistemimizle ilgili olarak söylenebilecek ilk şey bu düzenlemeden birçok öğretmenin mutlu olmadığı gerçeğidir. Ancak sorunların çözümü konusuna gelince üzerinde anlaşma sağlanabilecek çözümlere ulaşmada sıkıntıların yaşandığı görülecektir. Sistemin değiştirilmesine yönelik çabaların bir sonuca ulaşabilmesi için, her şeyden önce ulusal eğitimde hükümet politikalarının değil bir devlet politikasının varlığı gereklidir. Yeni programların hazırlanması, öğretmenlerin ihtiyaçlarının karşılanması, yasa ve yönetmeliklerde gerekli de-

şikliklerin yapılması ve yeni bir atama politikasının geliştirilmesi uzun süreli ve eşgüdüm içinde sürdürülen çabalarla mümkün olabilir. Milli eğitim sistemimizde öğretmen değerlendirmeleri ve müfettişlik kurumu hep bir sorun olagelmıştır. Bu sorunun temelinde de değerlendirmede uygulanan ölçütlerin gerçekçi olmayışı ve bu ölçütleri uygulayacak olan müfettişlerin genelde işlerini iyi yapamaları ve/veya işlerini nasıl yapacaklarını bilememeleri gibi nedenler yatıyor. Öte yandan müfettişlere hem değerlendirme ve hem de rehberlik işlevlerinin yüklenmiş olması da bu kurumu yıpratmakta ve müfettişlerin işini de zorlaştırmaktadır.

Psikolojik duvarlar teknoloji kullanımıyla aşılabilir

Öğretmenler arasında iletişim kopukluğundan söz ettiniz. Sizce bu nasıl aşılabilir?

"Eğitim sistemimizde öğretmen değerlendirmeleri hep bir sorun olagelmıştır. Bu sorunun temelinde de değerlendirmede uygulanan ölçütlerin gerçekçi olmayışı ve bu ölçütleri uygulayan müfettişlerin yetersizliği."

Öğretmenlik mesleğinin doğası gereği, öğretmenler arasında psikolojik duvarlar bulunuyor. Bu duvarların yıkılması, öğretmenler arasında planlı bir etkileşimin sağlanmasıyla mümkün. Planlı bir etkileşimin gerçekleştiği ortamda öğretmenler kendi meslektaşlarıyla sorunlarını ve kaygılarını paylaşıp, yaşadığı sorunları bunları en iyi bilen kişiler olan diğer öğretmenlerden alacağı destekle çözüme kavuşturabilir. Öğretmenlere bu desteği sağlanmanın bir yolu teknolojiyi kullanmaktan geçiyor. Teknoloji kullanılarak öğret-

menlerin paylaşımında bulunmaları ve sorunlarına çözümler üretmeleri hem mümkün ve hem de etkili olabilir. Bu tür sürekli olabilecek bir desteğin teknoloji kullanılarak sağlanması çok çeşitli üstünlükleri bulunuyor aslında. Her şeyden önce bütün öğretmenler uzman yardımına ve desteğine bulunduğu yerden ulaşabilir. Sorunlarını uluorta paylaşmak zorunda kalmayacak, başkalarının da kendisinin karşılaştığı sorunlara benzer sorunlar yaşadığını gözlemleyince o konuda daha açık olacaktır.

Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı'na büyük görev düşüyor. Bakanlık ne yapabilir?

Öğretmenlerin rahat bir şekilde iletişim kurabileceği ortamların planlı bir şekilde düzenlenmesi ve sürekli desteklenmesi gerekir. Milli Eğitim Bakanlığı bu amaçla öncelikle bütün öğretmenleri bilgisayar okur-yazarı yapmaya çalışmalı. Bilgisayar okur-yazarı olduklarını belgeleyenlere dil tazminatı gibi bir tazminatın ödenmesi motive edici bir yol olabilir.

Eğitime ayrılan bütçenin yetersizliği sadece ülkemize özgü bir durum değil. Batılı bir çok ülkenin eğitim bakanlığının kendi ülkelerinin genel bütçelerinden aldıkları pay göreceli olarak fazla olsa bile genel bütçe içindeki payı küçük kalıyor. Bu yüzden bütçenin küçüklüğü konusunda benzer yakınmaları başka ülkelerin ilgili kurumlarından da duymak mümkün. Bütçenin büyüklüğüne paralel olarak öğretmenlerin maaşları ve diğer etkinlikler için ayrılan kaynaklar da az oluyor. Bu nedenle eğitim kuruluşları öğretmenlerin mesleki gelişimleri için sadece eğitim bakanlığının sunduğu hizmetlerle yetinmeyip alternatif yollar arama yoluna gitmeli.